ਵਿਨੋਦ ਕਟਾਰਾ

ਬਨਾਮ

ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼

(ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ) ਨੰਬਰ 121 ਦਾ 2022)

ਸਤੰਬਰ 12, 2022

[ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ ਅਤੇ ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ (ਕੇਅਰ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 2000: ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 74, 16, 20 – 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ – ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦੀ ਦਲੀਲ – ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ – ਤੱਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਿਟ ਅਰਜੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 302/34 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਲਈ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਸਨ – ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ, ਰਿਟ ਅਰਜੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਲਗਭਗ 15 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ – ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਿਟ ਅਰਜੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸਦੀ ਉਮਰ 14 ਸਾਲ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਰਜੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 7ਏ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਠਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ – ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ – ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਹ ਕੇਸ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਨੂੰ ਫੈਬਰੀਕੇਟਡ ਜਾਂ ਮਣਿਪੁਲੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਅਦਾਲਤ, ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਟੈਸਟ ਲਈ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ – ਤੱਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਉਮਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ; ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਜਗਾਉਂਦੀ – ਰਿਟ ਅਰਜੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ – ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ – ਜੇਕਰ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੱਡੀਬੰਨਤੀ ਟੈਸਟ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ – ਪ੍ਰੋਸਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਸਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹੱਡੀਬੰਨਤੀ ਟੈਸਟ ਜਾਂ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣੀ ਹੋਵੇਗੀ – ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ (ਕੇਅਰ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ 2015 – ਸੈਕਸ਼ਨ 94 – ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ (ਕੇਅਰ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਨਿਯਮ, 2007 – ਨਿਯਮ 3(1), 3(2) ਅਤੇ 12(3)(ਬੀ) – ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਤੇ 39 –ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ (ਕੇਅਰ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਸੋਧ ਐਕਟ, 2011।

ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1.1 ਇਹ ਅਚਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ (ਕੇਅਰ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 2000 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 20 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਉਮਰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ 16 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਪਰ 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੀ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਤਾਰਕਿਕ ਅੰਤ ਤੱਕ

ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਪਾਸ ਕਰੇਗੀ ਪਰ ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਨੂੰ 2000 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਉਚਿਤ ਹੁਕਮਾਂ ਲਈ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 7ਏ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਜੁਵੈਨਾਈਲਿਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਉਹ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਹਲਫਨਾਮਾ ਨਹੀਂ। [ਪੈਰਾ 25, 28]

1.2 ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ (ਕੇਅਰ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਨਿਯਮ, 2007 ਦੇ ਨਿਯਮ 12 ਦੇ ਉਪ-ਖੰਡ (3) ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜੁਵੈਨਾਈਲਿਟੀ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉੱਥੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉੱਥੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਈ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਪ-ਖੰਡ (ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਉਕਤ ਤਿੰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਠਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਿਰਫ ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਣਕਾਰੀ/ਹੱਡੀਬੰਨਤੀ ਟੈਸਟ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ। 2000 ਐਕਟ ਨੂੰ 2015 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੁਣ ਸੈਕਸ਼ਨ 94 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 32, 33]

1.3 2000 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7ਏ(1) ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਕੇਸ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ 2000 ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨੇ 2000 ਐਕਟ ਦੇ ਆਰੰਭ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਹੋਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਧਾਰਾ 7ਏ ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਾਊ ਕਰੇਗੀ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 39, 01]

1.4 ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਅਧਿਕਤਮ ਅਵਧੀ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 15(1)(ਜੀ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਧਾਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ, ਜਾਂਚ ਉੱਤੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਘਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਭੇਜਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਛੁਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 42]

1.5 2000 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7ਏ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਰਿਟ ਬਿਨੈਕਾਰ ਲਈ ਲਾਗੂ, ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਿਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਿਟ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਿਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਿਟ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵਿਚਾਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਰਾਹਤ ਦੇਣਾ ਅਜੇ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। 2000 ਐਕਟ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 2015 ਐਕਟ ਨਾਲ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। [ਪੈਰਾ 43]

1.6 ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਮੰਨਣ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਾਈਪਰ ਟੈਕਨੀਕਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰਾਹਦਿਆਂ, ਜੇਕਰ ਇੱਕੋ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਰਹੱਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਮੰਨਣ ਵੱਲ ਝੁਕਾਉ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਫ਼ੀਡੇਵਿਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨੂੰ ਉਮਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਆਦਿ। ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ

ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਜਾਂ ਮਨੋਰਥ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਅਦਾਲਤ, ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਟੈਸਟ ਲਈ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 45]

ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਸਕਸੇਨਾ ਬਨਾਮ ਮਹਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2013 ਐਸ.ਸੀ. 553 : [2012] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 540 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

1.7 ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਿਰਫ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਹੈ ਜੋ ਯੂ.ਪੀ. ਪੰਚਾਇਤ ਰਾਜ ਐਕਟ, 1947 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਉਮਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਰਡਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 48]

1.8 ਆਦਰਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੇ ਜਨਮ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਨਮ ਦੀ ਅਸਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਕੂਲ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਗਰੀਬੀ, ਨਿਰਕਸ਼ਤਾ, ਅਗਿਆਨਤਾ, ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਅਤੇ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਅਪਰਿਆਪਤਾ ਵਰਗੇ ਕਾਰਕਾਂ ਕਾਰਨ ਅਕਸਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਉਠਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਕਸਰ ਕੁਝ ਮੈਡੀਕਲ ਟੈਸਟਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ 2015 ਦੀ ਧਾਰਾ 94 ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਯਮ ਆਧੁਨਿਕ ਬਾਲ ਅਧਿਕਾਰ ਨਿਆਂਪ੍ਰਦਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 49][877-ਐਫ-ਜੀ] 1.9 ਹੱਡੀ ਓਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਹੈ ਜੋ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ "ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਡਿਗਰੀ" ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੁਝ ਹੱਡੀਆਂ ਦਾ ਐਕਸ-ਰੇ ਲੈ ਕੇ। ਸਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਓਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਜਾਂ ਅਸਥੀਜਨਨ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਅਤੇ ਪੱਚੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੱਡੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਹੱਡੀ ਦੀ ਉਮਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੰਕਾਲ ਅਤੇ ਜੈਵਿਕ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ ਜੋ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੱਡੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਤਰੀਕਾ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਹੱਥ ਅਤੇ ਕਲਾਈ ਦੀ ਰੇਡੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਲਾਈ ਦੀ ਮੱਧ ਉਮਰ ਨੂੰ 22 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਹੱਡੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੱਡੀ ਅਤੇ ਕਲਾਈ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੇਡੀਓਗ੍ਰਾਫੀਆਂ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਗਣਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸ਼ੋਰਾਵਸਥਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਡੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਭਿੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਓਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ ਨਿਸਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 55]

1.10 2015 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 94(2)(iii) ਨੂੰ ਨਿਯਮ 12(3) ਦੇ 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੁਆਰਾ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੈਡੀਕਲ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਟੈਸਟ ਦੇ ਆਚਰਣ ਲਈ ਵਿਧਾਨਕ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਮਰ ਦੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਟੈਸਟ ਚਾਈਲਡ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕਮੇਟੀ (ਸੀ.ਡਬਲਿਊ.ਸੀ.) ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਕਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 2000 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਆਏ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 56]

1.11 ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਸਹੀ ਵਿਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਹੀ ਉਮਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਸਕੇ। ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਕਾਲ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਇਸ ਵਿਧੀ

ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 58]

1.12 ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਮ ਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਉਮਰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, 2021 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਉਮਰ 50 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਸੀ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਐਲਾਨਣ ਲਈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਲਗਭਗ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲਗਭਗ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 40-55 ਸਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬਹਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਆ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਰੇ ਅੱਡ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਜੇ ਵੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਲੇਖ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਿਵਿਲ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਵੀਨਤਮ ਮੈਡੀਕਲ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਟੈਸਟ ਲਈ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਗਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਟੈਸਟ ਤਿੰਨ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਰੇਡੀਓਲੋਜੀ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾਸ 63, 64]

1.13 ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਚਾਰ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿੱਟ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ; ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਰਿੱਟ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਮਕਾਲੀਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਚਾਨਣ 'ਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਰਿੱਟ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੀ ਸਹੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ 'ਚ ਸਰਾਸਰ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਅਸਲ 'ਚ ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ 'ਚ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ; ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਬਾਰੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 65]

ਅਬੂਜ਼ਰ ਹੋਸੈਨ ਉਰਫ ਗੁਲਾਮ ਹੋਸੈਨ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (2012) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 489 : [2012] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 244; ਅਸ਼ੋਕ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ; ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਦੀ ਰਾਜ, (2005) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 551 : [2005] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1019; ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਜ਼ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ, (2011) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 751 : [2011] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 859; ਅਰਨਿਤ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜ, (2000) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 488 : [2000] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 69; ਬਿਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਰਾਜ (2005) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 685; ਧਰਮਬੀਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ), (2010) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 344 : [2010] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 137; ਕਾਲੂ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਰਾਜ, (2012) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 34 : 2012 (7) ਜੇ.ਟੀ. 417; ਮਨੋਜ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਰਾਜ, ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (2022) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 187 : 2022 (6) ਜੇ.ਟੀ. 547; ਵਿਸ਼ਨੂ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ, (2006) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 283 : [2005] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 474; ਮਦਨ ਗੋਪਾਲ ਕੱਕੜ ਬਨਾਮ ਨਵਲ ਦੁਬੇ, (1992) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 204 : [1992] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 921; ਰਾਮ ਸੁਰੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਭਾਤ ਸਿੰਘ, (2009) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 681 : (2010) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ) 1194; ਜਯੋਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜ, (2008) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 223 :

(2009) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ) 796; ਮੁਕੱਰਬ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ, ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (2017) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 210 : [2016] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 557; ਰਾਜੇਂਦਰ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਰਾਜ, (2002) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 287 : 2002 (1) ਜੇ.ਟੀ. 265; ਰਿਸ਼ੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੋਲੰਕੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ, (2021) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 1079; ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਵਿਭਾਗ, ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ 2012 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਦਿੱਲੀ 2774; ਰਾਮ ਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਦੀ ਰਾਜ, (2021) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 142-ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

[2012] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 244 ਪੈਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2005] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1019 ਪੈਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2005] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1131 ਪੈਰਾ 22 ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਓਰੀਜਨਲ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਰਿਟ ਪਿਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ) ਨੰਬਰ 121 ਆਫ 2022।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ

ਰਿਸ਼ੀ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਜੈਦੀਪ ਪਾਟਿਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਅੰਧੇਨੁਮੌਲੀ ਕ੍ਰ. ਪ੍ਰਸਾਦ, ਏ.ਏ.ਜੀ., ਵਿਸ਼ਨੂ ਸ਼ੰਕਰ ਜੈਨ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਸ਼੍ਰੇਯਾ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਆਸ਼ੀਸ਼ ਮਦਾਨ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਅਨੰਯਾ ਐਸ., ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ

ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1215 ਵਿੱਚ ਹੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੈਗਨਾ ਕਾਰਟਾ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ:-

"ਕੋਈ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਪਕੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ... ਪਰ.... ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ।"

2. ਅੱਜ, ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਵਿਆਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਜੋ ਧਾਰਨਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਵਸਥਿਤ ਖੋਜ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰਕ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੇ ਵੰਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

3. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਇਹ ਰਿਟ ਅਰਜ਼ੀ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੰਗਣ ਲਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਰਮ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਯਾਨੀ 10.09.1982 ਨੂੰ ਉਹ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 15 ਸਾਲ ਸੀ।

4. ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਹੈ:

(a) ਰਿਟ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ 34 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(b) ਅਗਰਾ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੇਂ ਵਾਧੂ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੰਬਰ 535 ਦੇ 1983 ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਕੇਸ ਕ੍ਰਾਈਮ ਨੰਬਰ 126 ਦੇ 1982 ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਫਤਿਹਪੁਰ ਸਿਕਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਅਗਰਾ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਇੱਥੇ ਰਿਟ ਬਿਨੈਕਾਰ ਅਤੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ;

(c) ਇੱਥੇ ਰਿਟ ਬਿਨੈਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਦਿਆਂ ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 133 ਦੇ 1986 ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 06.01.1986 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ;

(d) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲ ਸੁਣੀ ਅਤੇ 04.03.2016 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ;

(e) ਇੱਥੇ ਰਿਟ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ, ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਲਈ ਅਪੀਲ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 6048 ਦੇ 2016 ਲਈ ਬਿਨੈ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 16.08.2016 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨੈ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮੰਗੀ ਗਈ ਛੁੱਟੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

5. ਇਸ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 16.08.2016 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਤੱਕ, ਇੱਥੇ ਰਿਟ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 10.09.1982 ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਬਾਲਗ ਸੀ।

6. ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਿਟ ਬਿਨੈਕਾਰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਗਠਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਰਿਟ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 855 ਦੇ 2012, ਜਿਥੇ ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ:

> “ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ, ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਹਲਫਨਾਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 72 ਕੈਦੀ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ:
>
> ਬਰੇਲੀ ਵਿੱਚ 23 ਅਜਿਹੇ ਕੈਦੀ ਸਨ, 1 ਲਖਨਊ ਵਿੱਚ,
> 4 ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿੱਚ, 2 ਇਟਾਵਾ ਵਿੱਚ, 18 ਆਗਰਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ 23 ਵਿੱਚ
> ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ। ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੈਦੀ ਰਾਜੂ, ਜੋ ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ ਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ
> ਜੁਵੇਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
> ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਸ ਘਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਸੀ।
>
> ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮੱਗਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ

ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੈਦੀ, ਜੁਰਮ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੁਵੇਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ

(ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ 2000, (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ) ਨੂੰ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 33 ਦੇ 2006 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਧੀਨ ਸੈਕਸ਼ਨ

2 (ਐਲ) ਇੱਕ ਜੁਵੇਨਾਇਲ ਇਨ ਕਾਨਫਲਿਕਟ ਵਿਦ ਲਾਅ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਜੁਵੇਨਾਇਲ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7ਏ (1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਉਲਲੇਖਿਤ ਹੈ
ਕਿ ਜੁਵੇਨਾਇਲਿਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਕੇਸ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ,
ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਇਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਜੁਵੇਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ
(ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਨਿਯਮ, 2007 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਨਿਯਮ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਹਨ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਸ਼ਲ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, (ਜੋ ਨਿਜੀ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੁਰਮ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਜੁਵੇਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮ 12 ਅਤੇ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ WP (C) ਨੰਬਰ 8889 ਦੇ 2011 (ਕੋਰਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਮਹਿਲਾ ਅਤੇ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ) ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ 11.5.2012 'ਤੇ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਲਾਈਨਾਂ 'ਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹੋਰ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਅਸਲ ਉਮਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਕੀਲ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੈਦੀ ਹਨ, ਜੋ ਜੁਰਮ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਨਿਯਮਿਤ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲਾ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ, ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਮਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਅਭਿਯੋਗ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਜਾਂਚ ਕਰਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਜੇ.ਜੇ. ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ/ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਕੈਦੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਰਾਜ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਮਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰੀ ਉਪਾਅ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹੋਣ ਲਈ ਉਮਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਸਰਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਮਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਕਤ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਿਆਂਕਾਂ/ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਖਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਕੈਦੀ ਵਿਆਸਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰੱਖੇ ਜਾਣ।

ਜਿਹੜੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਿਸਟਰ ਸ਼ੀਬਾ ਜੋਸ, ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰੋਹਨ ਗੁਪਤਾ, ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਕਿ ਉਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਨ।

ਯਾਚੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਗਾਊਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੈਦੀ ਰਾਜੂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਸ ਘਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ 2001 ਵਿੱਚ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਕੈਦੀ ਦੁਆਰਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ ਗਏ ਕੁੱਲ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ 3 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ (ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਜ਼ਾ ਸੀ) ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਬਾਰੇ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 24.05.2012 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਜਨਹਿਤ ਯਾਚਿਕਾ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ (ਪੀ.ਆਈ.ਐਲ.) ਮਿਸਕ. ਡਬਲਿਊ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 855 ਦੇ 2012 ਵਿੱਚ, ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜੁਵੇਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕੈਦੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਜੁਵੇਨਾਇਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

7. ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਨੇ ਇੱਥੇ ਲਿਖਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਖੋਪੜੀ ਅਤੇ ਸਟਰਨਮ ਦੇ ਐਕਸ-ਰੇਅ ਲਈ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ। ਇੱਥੇ ਲਿਖਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਮੁਆਇਨੇ ਉਪਰੰਤ, ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 10.12.2021 ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ 10.09.1982 ਨੂੰ ਯਾਨੀ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਉੱਤੇ, ਲਿਖਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਲਗਭਗ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਮੁਆਇਨੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਉੱਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਲਗਭਗ 56 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸੀ।

8. ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਲਿਖਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜੋ ਮਿਤੀ 02.03.2021 ਨੂੰ ਯੂ.ਪੀ. ਪੰਚਾਇਤ ਰਾਜ (ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ) ਨਿਯਮ, 1970 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ, ਇੱਥੇ ਲਿਖਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਜਨਮ ਵਰ੍ਹਾ 1968 ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ 1968 ਇੱਥੇ ਲਿਖਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਹੀ ਜਨਮ ਵਰ੍ਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ 1982 ਵਿੱਚ ਉਹ ਲਗਭਗ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸੀ।

9. ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਲਿਖਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ 1982 ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਜੁਵੇਨਾਇਲ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਜੁਵੇਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਲਿਖਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਲਿਖਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਜੁਵੇਨਾਇਲਟੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਜੁਵੇਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਵਾਉਣ।

ਲਿਖਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲਾਂ:

10. ਸ੍ਰੀ ਰਿਸ਼ੀ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਜੋ ਕਿ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਵਕੀਲ ਹਨ, ਨੇ ਜੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ) ਨੰਬਰ 6048 ਦੀ 2016 ਨੂੰ ਆਰਡਰ ਦਿਨਾਂਕ 16.08.2016 ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਜੁਵੇਨਾਈਲਟੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ (ਕੇਅਰ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਸੋਧ ਐਕਟ, 2011 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 1982 ਵਿੱਚ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜ਼ੀ

ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਲਗਭਗ 15 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

11. ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਬੂਜ਼ਰ ਹੁਸੈਨ ਉਰਫ਼ ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਜੋ ਕਿ (2012) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 489 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

12. ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਉਸ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਰਾਜ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲਾਂ

13. ਸ੍ਰੀ ਅਰਧੇਨਮੁਆਲੀ ਕ੍ਰ. ਪ੍ਰਸਾਦ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਹਨ, ਨੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਜੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਖਲੇ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ [ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਜੇ.]

ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕੋਈ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਕੋਈ ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਪਣਾਈ ਗਈ।

14. ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸਮਕਾਲੀ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਅਸ਼ੋਕ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੱਡੋਂ ਦੀ ਅਪੀਲ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 643 ਦੀ 2020 ਮਿਤੀ 29.11.2021 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਮਕਾਲੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

“ਮਿਤੀ 29.07.1999 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ, ਗੋਹਦ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਿੰਡ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੰਬਰ 260 ਦੇ 1997 ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਕਾਰਾਵਾਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਅਸ਼ੋਕ, ਪੁੱਤਰ ਬਲਰਾਮ ਜਾਟਵ ਉਮਰ 16 ਸਾਲ 9 ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ 19 ਦਿਨ, ਨਿਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਅੰਜਨੀ ਪੁਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਿੰਡ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਯਾਚੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 455 ਦੀ 1999 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਉਕਤ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਿਤੀ 14.11.2017 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੱਡੋਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 643 ਦੀ 2020 ਵਿੱਚ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਯਾਚੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਘਟਨਾ; 26.07.1997 ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਸੀ।

ਯਾਚੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀ ਦਾ ਜਨਮ 05.01.1981 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ ਯਾਚੀ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 16 ਸਾਲ ਅਤੇ 7 ਮਹੀਨੇ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਯਾਚੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਤਿਰਿਕਤ ਅਧਿਵਕਤਾ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੱਡੋਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਬਾਲਗ ਨਿਆਂ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1986, ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ ਲਾਗੂ ਸੀ, ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਨਿਆਂ (ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਦੇ

ਬੱਚੇ) ਅਧਿਨਿਯਮ, 2000 ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 2000 ਦਾ ਅਧਿਨਿਯਮ 30.12.2000 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 01.04.2001 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ। 2000 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਜੇਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ 18ਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ।

1986 ਐਕਟ ਅਧੀਨ, ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦੀ ਉਮਰ 16ਵੇਂ ਸਾਲ ਤੱਕ ਸੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 7ਏ ਦੀ 2000 ਐਕਟ ਵਿੱਚ 33 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ 22.08.2006 ਨੂੰ ਅਸਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

"7ਏ. ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਦਾਵਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ।-(1) ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਦਾਵਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਸੀ, ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ, ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਲਵੇਗੀ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ (ਪਰ ਹਲਫਨਾਮਾ ਨਹੀਂ) ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਦਰਜ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਬੱਚਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਨੇੜੇ ਦਰਜ ਕਰਦਿਆਂ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਕੇਸ ਦੇ ਅੰਤਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਦਾਵਾ ਇਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਭਾਵੇਂ ਨਾਬਾਲਗ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਆਰੰਭ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਨਾ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹੋਣ। (2) ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਪ-ਧਾਰਾ(1) ਅਧੀਨ, ਇਹ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਾਊ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਕੇਸ ਦੇ ਅੰਤਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਾਊ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7ਏ ਅਧੀਨ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਜੇ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਾਧੂ ਅਧਿਵਕਤਾ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਕ੍ਰਿਤੀ ਸ਼ਾਸ, ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਸਕੂਲ ਐਂਡੌਰੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਿੰਡ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ 17.07.2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਜਨਮ ਦੀ ਮਿਤੀ 01.01.1982 ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਾਖਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਐਂਡੌਰੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਿੰਡ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹੈ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ 05.01.1982 ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 01.01.1982 ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਕੂਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ।

ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਐਂਡੌਰੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਿੰਡ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਵੀ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 2017 ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਐਮ.ਪੀ. ਪਾਰਥੀਬਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ 16 ਸਾਲ, 9 ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ 19 ਦਿਨ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ

ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਸਲ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

2000 ਐਕਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਕੇ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ (ਕੇਅਰ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 2015 ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 2015 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"21. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਟੱਕਰ 'ਚ ਆਏ ਬੱਚੇ ਖਿਲਾਫ ਪਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੁਕਮ। - ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਟੱਕਰ 'ਚ ਆਏ ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ।"

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ 16 ਸਾਲ ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਸਲ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਲਈ ਅਧਿਕਤਮ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪੇ:

ਸਬੰਧਤ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਸਚਾਈ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਮਕਾਲੀਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਜੇਕਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਵਾਲਯੋਗ/ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾ ਪਾਏ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਓਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਜਾਂ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

15. ਸਮਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਖਿਆ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜੀ ਦਾਤਾ ਦੀ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜੀ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ।

16. ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਖਿਆ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ:

17. ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਖਿਆ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਇਕੋ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਸੀਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜੀ ਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਬਚਾਵ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਸਚਾਈ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 1982 ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਸ਼ਕ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਅਗੇ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

18. ਇਸ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜੀ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਉੱਠਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ (ਕੇਅਰ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 2000 (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, "2000 ਐਕਟ") ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

19. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਸਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਤਾਰੀਖਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:-

(ਅ) ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 10.09.1982 ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਐਕਟ, 1986 ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੋ ਲਾਗੂ ਸੀ ਉਹ ਸੀ ਚਿਲਡਰਨ ਐਕਟ, 1960। ਚਿਲਡਰਨ ਐਕਟ, 1960 ਇੱਕ ਲਾਭਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ ਜੋ ਭਟਕੇ ਅਤੇ ਉਪੇਕਸ਼ਿਤ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ।

(ਬ) ਇੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 06.01.1986 ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਵੀ, ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਐਕਟ, 1986 01.12.1986 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਵੀ, ਚਿਲਡਰਨ ਐਕਟ, 1960 ਨੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ।

(ਸੀ) ਇੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 04.03.2016 ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ 2000 ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਸੀ।

(ਡੀ) ਇੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਇਜਾਜ਼ਤ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 6048 ਦੀ 2016 ਦੀ ਫਾਇਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ 16.08.2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ।

20. 15.01.2016 ਤੋਂ ਅਤੇ ਇਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ, ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ (ਕੇਅਰ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 2015 (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, "2015 ਐਕਟ") ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ 2000 ਐਕਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਅਪੀਲ ਉਸ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਖਿਲਾਫ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਸੀ, ਤਾਂ 2000 ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਐਕਟ, 1986 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 2000 ਐਕਟ ਨੇ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ 16 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 18 ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ 2000 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਅਨੁਸਾਰ, ਲੰਬਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ 2000 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1) ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ।

21. 2000 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਝਾਰਖੰਡ, (2005) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 551 ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ:- "31. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਉਦ੍ਧ□ਤ ਹੈ, ਲੰਬਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਨ ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਕਲਾਜ਼ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਾਕ 'ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਹ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ' ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 20 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ 2000 ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ 2000 ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਲੰਬਿਤ ਸਨ। 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ' ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸਧਾਰਣ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ 1986 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ 'ਜੁਵੈਨਾਇਲ' ਸੀ ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜੇ ਲੜਕਾ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਲੜਕੀ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 20 ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਜ

ਬਿਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, (2005) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 685, ਧਾਰਾ 20 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:-

"8. 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਅਤੇ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਵਿਭੇਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਨਾਲ

ਸਬੰਧਤ ਹੈ। 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਮਰਦ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਿਸ ਨੇ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਿਸ ਨੇ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, ਉਮਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ ਜੁਵੈਨਾਇਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਭੇਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਮਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੋਵਾਂ ਲਈ 18 ਸਾਲ ਹੈ।

9. 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 16 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ 16 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ "ਜੁਵੈਨਾਇਲ" ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

10. 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 [ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਟ੍ਰਾਇਲ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਨਾਬਾਲਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ (ਛੋਟੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ "ਬੋਰਡ") ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ।

11. .....

12. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਸ ਸੀਮਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।'

23. ਵਿੱਚ ਧਰਮਬੀਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ), (2010) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 344

ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਇੱਕ ਮੁੱਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ:-

"11. ਸੈਕਸ਼ਨ 20 ਦੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੰਬਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਟ੍ਰਾਇਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਦੇ ਕਲੌਜ਼ (1) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਨਾਬਾਲਗ 1-4-2001 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਨਾ ਰਹਿਣ ਜਦੋਂ 2000 ਦਾ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਜਿਹੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

12. ਐਕਟ ਦੇ 2000 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਦੇ ਕਲੌਜ਼ (1) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ "ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਨਾਬਾਲਗ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ "ਨਾਬਾਲਗ" ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 20 ਨਿਯਮਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਬੰਧਿਤ ਬੋਰਡ ਨੂੰ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

24. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਾਲੂ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, (2012) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 34, ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ:-

"21. ਧਾਰਾ 20 ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਸਬੰਧੀ ਲੰਬਿਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਐਕਟ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਦਰਜ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਭੇਜੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਸਬੰਧੀ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 20 ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੰਬਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ ਟ੍ਰਾਇਲਜ਼ ਬਲਕਿ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਦੁਆਰਾ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗਾ, ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਲ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਜੁਵੈਨਾਇਲ 1-4-2001 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨਾ ਰਹਿਣ ਉੱਤੇ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।"

25. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਉਮਰ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ 16 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਪਰ 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੀ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਤਾਰਕਿਕ ਅੰਤ ਤੱਕ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਣ ਉੱਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਪਾਸ ਕਰੇਗੀ ਪਰ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨੂੰ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

26. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

"7A. ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਦੀ ਦਾਵੇਦਾਰੀ ਉਠਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ- (1) ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਦੀ ਦਾਵੇਦਾਰੀ ਉਠਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਸੀ, ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰੇਗੀ, ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਲਵੇਗੀ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ (ਪਰ ਹਲਫਨਾਮਾ ਨਹੀਂ) ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਦਰਜ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਹੈ ਜਾਂ ਬੱਚਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਇਲਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਕੇਸ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਇਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਭਾਵੇਂ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਆਰੰਭ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨਾ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹੋਣ।

(2) ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਧੀਨ-ਧਾਰਾ (1) ਅਨੁਸਾਰ, ਤਾਂ ਇਹ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਗਾਊ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਬੇਅਸਰ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇਗੀ।"

28. ਧਾਰਾ 7A ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਜੁਵੈਨਾਇਲਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਚੁੱਕਿਆ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਹਲਫਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

29. ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ (ਕੇਅਰ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਨਿਯਮ, 2007 (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ “2007 ਦੇ ਨਿਯਮ”) ਦੇ ਅਧਿਆਇ II ਵੱਲ ਵੀ ਸੰਦਰਭ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯਮ 3(1) ਅਤੇ ਨਿਯਮ 3(2) ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿਦਾਂਤ II, IV, XI, XII, XIII & XIV ਨੂੰ। ਉਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਸਿਦਾਂਤ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ-

"3. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੌਲਿਕ ਸਿਦਾਂਤ।—

(1) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ, ਚਾਈਲਡ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ

x x x x x (a) ਬੱਚੇ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਕੀਮਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਲਾਜ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਸਿਦਾਂਤ ਹੈ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਦਾ। ਇਹ ਸਿਦਾਂਤ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਡਿਕਲੇਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ I ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੌਲਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਜਨਮੇ ਹਨ। ਗਰਿਮਾ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਅਪਮਾਨਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪਛਾਣ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਅਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਲੇਬਲਿੰਗ ਅਤੇ ਸਟਿਗਮਾਟਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ।

(b) ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਆਦਰ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਸੰਪਰਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਉਪਾਅ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਸਤਿਕਾਰਿਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

III. ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ

ਹਰ ਬੱਚੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ। ਨਾਬਾਲਗ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਹਰ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਕਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਟੂਲਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣਾ ਅਤੇ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਬਹਿਸ ਲਈ ਮੌਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

IV. ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ

(a) ਨਾਬਾਲਗ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

(b) ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਉਦੇਸ਼, ਬਦਲਾ ਅਤੇ ਦਬਾਅ, ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਮੁਰੰਮਤੀ ਅਤੇ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਗੇ ਝੁਕਣਾ ਪਵੇਗਾ।

(c) ਇਹ ਸਿਦਾਂਤ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਸਰੀਰਕ, ਭਾਵਨਾਤਮਕ, ਬੌਧਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ [ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਹਰੇਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਭਲਾਈ, ਅਤੇ ਸਥਾਈਤਾ

ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰੇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਏ।

x x x x x x

XI. ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ

ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਾਰੇ ਪੜਾਅਵਾਂ ਅਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹਰ ਸੰਭਵ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

XII. ਆਖਰੀ ਉਪਾਯ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ

ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦਾ ਸੰਸਥਾਗਤਕਰਨ ਉਚਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸੰਭਵ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਖਰੀ ਉਪਾਯ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

XIII. ਪੁਨਰਵਾਸ ਅਤੇ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ

(a) ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਮੁੜ ਮਿਲਾਉਣ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਉਪੇਕਸ਼ਾ, ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਲਈ ਭੇਦਭਾਵ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੋਗੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਾਂਸਕ□ਤਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੱਕ ਹੈ।

(b) ਹਰੇਕ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਬੱਚਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਮੁੜ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਪੁਨਰਵਾਸ ਅਤੇ ਬਹਾਲੀ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰਬੋਤਮ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਵੇ।

XIV. ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ

(a) ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਮਿਟਾਉਣ ਦੁਆਰਾ ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(b) ਰਾਜ ਬਿਨਾਂ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਉਪਾਯਾਂ ਨੂੰ ਬੜ੍ਹਾਵਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਦੰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਹਨ।

b. ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 51 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਗੁਪਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਨਿਯਮ 18 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

30. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨ ਅਤੇ 2000 ਐਕਟ ਦੇ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਗਾਰੰਟੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 39 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 39 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

“39. ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੀਤੀ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿਦਧਾਂਤ-

(ਈ) ਕਿ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਬਲ, ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ, ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕੋਮਲ ਉਮਰ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਮਜਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜਾਂ ਬਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਾ ਖਾਂਦੇ ਪੇਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ;

(ਐਫ) ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਾਲ ਅਤੇ ਯੌਵਨ ਨੂੰ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਤਿਆਗ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।"

31. ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12(3)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"12. ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ।—(3) ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਰ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ—

(ਅ)(ਇ) ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਜੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ; ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ;

(ਦੂਜਾ) ਸਕੂਲ (ਪਲੇ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ; ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ;

(ਤੀਜਾ) ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਅਥਾਰਿਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ;

(ਬੀ) ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਉਪਰੋਕਤ ਕਲੋਜ਼ (ਅ) ਦੇ (ਇ), (ਦੂਜਾ) ਜਾਂ (ਤੀਜਾ) ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਮੈਡੀਕਲ ਰਾਏ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਠਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਮੰਗਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿਸ਼ੋਰ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਉਮਰ ਦਾ ਸਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਕਮੇਟੀ, ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ, ਜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਮਾਰਜਿਨ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਪਾਸੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ:

ਅਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਪਲੱਬਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਰਾਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਖੋਜ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਾ (ਏ)(i), (ii), (iii) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਅਭਾਵ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਉਸ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇਗਾ।"

32. ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਡੇਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਬਾਰੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਮੰਗੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਭਾਵ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਕੂਲ ਗਏ ਬੱਚੇ ਦਾ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਭਾਵ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਅਥਾਰਿਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਮੰਗੇਗਾ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਭਾਵ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਠਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਿਰਫ ਉਪਰੋਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਭਾਵ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਨੇ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਣਕਾਰੀ/ ਅਸਥਿ-ਪਰੀਕਸ਼ਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

33. 2000 ਐਕਟ ਨੂੰ 2015 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੁਣ 2015 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 94 ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ 12 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ

2. ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਦੀ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਤਿਆਰੀ।—ਫਾਰਮ ਏ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਾਓਂ ਸਭਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਵੇਰਵੇ ਪਰਿਵਾਰ-ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਸਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਹਰ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੰਨਾ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ: ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਸੈਕਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

3. ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਆਮ ਸ਼ਰਤਾਂ।—ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਗਾਓਂ ਸਭਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ:

ਵਿਆਖਿਆ।—ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਥੇ ਇੱਕ ਰਹਿਣ ਯੋਗ ਮਕਾਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਵੇ।

4. ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਤਿਮਾਹੀ ਦਰਜਾਂ।—ਹਰ ਸਾਲ ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਤਿਮਾਹੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਗਾਓਂ ਸਭਾ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਹਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀ ਤਿਮਾਹੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜਨਮਾਂ ਅਤੇ ਮੌਤਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਣ, ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਦਲਾਅ ਕਰੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਬਦਲਾਅ ਅਗਲੀ ਗਾਓਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

5. ਮੌਜੂਦਾ ਦਰਜ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਧਾਰ।—ਸਹਾਇਕ ਵਿਕਾਸ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੰਚਾਇਤ) ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਰਜ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗਾਓਂ ਸਭਾ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਧਾਰੇਗਾ।

6. ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ।—(1) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਵਿਕਾਸ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੰਚਾਇਤ) ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2) ਸਹਾਇਕ ਵਿਕਾਸ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੰਚਾਇਤ) ਜੇਕਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਗਾਓਂ ਸਭਾ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਨਾਮ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗਾ।

6-ਏ. ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਨਿਯਮ 5 ਜਾਂ ਨਿਯਮ 6 ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਬ-ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਅਪੀਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੋਵੇਗਾ।

7. ਰਜਿਸਟਰ ਦੀ ਹਿਫਾਜਤ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ।—(1) ਗਾਓਂ ਸਭਾ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਾ ਪਏਗਾ:

(2) ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਂਟਰੀ ਜਾਂ ਨਿਕਾਸੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਫੀਸ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯੂ.ਪੀ. ਪੰਚਾਇਤ ਰਾਜ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 73 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਫਾਰਮ ਏ
(ਨਿਯਮ 2 ਨੂੰ ਦੇਖੋ)

***

ਨੋਟ।—ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਮਿਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂ ਮਿਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਵੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਐਂਟਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।"

35. ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਪੰਨਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮਾਂ ਅਤੇ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਬਦਲਾਅ ਉਸ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਬਦਲਾਅਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਅੱਗੇ ਵੀ ਰੱਖਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਕਿਸੇ ਐਕਟ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।

36. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਨੋਜ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, ਜੋ ਕਿ (2022) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 187 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ:-

"39. ਅਸੀਂ ਉਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਜ਼ਰੀਆ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਸਬੂਤੀ ਮੁੱਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਿਤ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਣਗੀਆਂ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਪੱਖ (ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

37. ਅਬੁਜ਼ਰ ਹੁਸੈਨ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:-

“30. ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਹਰੀ ਰਾਮ [(2009) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 211 : (2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 987] ਅਤੇ ਅਕਬਰ ਸ਼ੇਖ [(2009) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 415 : (2009) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 431] ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਆਰ.ਐਮ. ਲੋਧਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪਵਨ [(2009) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 259 : (2010) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 522] ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 7-ਏ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਸੀ। ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ, ਨਾਮਤ: ਏ-1 ਅਤੇ ਏ-2 ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ ਉਹ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ “ਜੁਵੈਨਾਇਲ” ਸਨ ਅਤੇ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਹੋਈ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ। ਏ-1 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੇ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਭਰੋਸੇ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਏ- 2 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ ਤੇ, ਕੇਸ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 41 ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗਵਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

31. ਪਵਨ, (2009) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 259 ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਝਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ “ਜੁਵੈਨਾਇਲ” ਸੀ, ਤਾਂ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗਵਾਉਣ ਜਾਂ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਬੇਈਮਾਨੀਪੂਰਨ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਸਰਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈ [ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੱਖ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਰਯਾਪਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰਯਾਪਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

32. ਪਵਨ ਮਾਮਲੇ [(2009) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 259 : (2010) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 522] ਦੇ ਪੈਰਾ 41 ਵਿੱਚ ਹਾਈਲਾਈਟ ਕੀਤੀਆਂ ਆਮ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿਰ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿਚਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਏ-1 ਅਤੇ ਏ-2 ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਏ-2 ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਟਿੱਪਣੀ ਸੀ ਜੋ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀ ਕਿ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਸੀ, ਉਹ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਜਗਾਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਏ-2 ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਨਮ ਰਜਿਸਟਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ ਏ-1 ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਨਮ ਰਜਿਸਟਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਐਂਟਰੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਏ-1 ਅਤੇ ਏ-2 ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਜਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਅਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਏ-1 ਅਤੇ ਏ-2 ਦੀ ਉਮਰ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ।

"39.1. ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕੇਸ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕੇਸ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ। ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ 'ਤੇ ਜੋਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸ 'ਤੇ ਜੋਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।" 39.2. ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਬੋਝ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਤਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

39.3. ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਸਮੱਗਰੀ ਪਰਯਾਪਤ ਹਨ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਆਰੰਭਿਕ ਬੋਝ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਿਯਮ 12(3)(ਅ)(i) ਤੋਂ (iii) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਉਮਰ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਪਰਯਾਪਤ ਹੋਣਗੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਯਮ 12 ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਬਿਆਨ ਬਹੁਤ ਅਸਥਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਰਗੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਹਰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਠੋਰ-ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਕਬਰ ਸ਼ੇਖ [(2009) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 415 : (2009) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 431] ਅਤੇ ਪਵਨ [(2009) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 259 : (2010) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 522] ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਗਏ ਜਦਕਿ ਜਿਤੇਂਦਰ ਸਿੰਘ [(2010) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 523 : (2011) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 857] ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਮਾਰਕਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ

ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 7-ਏ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਜਾਂਚ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

39.4. ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਸੁਧਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਠਾਏ ਗਏ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦੇ ਦਾਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਦਾਵੇਦਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਪੇ ਜਾਂ ਭਰਾ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦਾ ਹਲਫਨਾਮਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਕੇਸ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਜਾਂਚ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇੰਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋਣ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਜਾਂਚ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਜਮੀਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ।

39.5. ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲਾਭਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈਪਰਟੈਕਨੀਕਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਲੋਕ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਮ ਧਾਰਣਾ ਨਾਲ ਬੇਵਜਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਪੇ/ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਆਪਣੇ ਵਾਰਡਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ ਘਟ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਦੁਆਰਾ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਬਹੁਤ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

39.6. ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਜੇ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਵਿੱਚ ਘਾਟ ਹੈ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਬੇਤੁਕਾ ਦਾਅਵਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਭਵ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਸੰਭਵ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇ।"

38. ਨਿਆਂਕਾ ਟੀ.ਐਸ. ਠਾਕੁਰ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੀ), ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਪਰ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਦੇਖਿਆ:

"43.2. ਦੂਜਾ ਕਾਰਕ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਉਸਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਗਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਜਾਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਦਾਖਲੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ, ਨਗਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਤੋਂ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਨਿਯਮਿਤ ਅਤੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।"

44. ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12(3) ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਪ-ਨਿਯਮ 3(ਏ)(ਆਈ) ਤੋਂ (iii) ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: "(3)(ਏ)(ਆਈ) ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਜੇਕਰ ਉਪਲਬਧ ਹਨ; ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ;

(ii) ਸਕੂਲ ਵਿੱਚੋਂ (ਪਲੇ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ; ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ;

(iii) ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਮਿਊਂਸਿਪਲ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ;

ਉਪਰੋਕਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦਾ ਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦਾ ਵੀ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਯਮ 12 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (3)(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦੀ "ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ" ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਮੁਆਇਨੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

45. ਨਿਯਮ 12(3)(ਬੀ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਾ ਹੈ:

"12.(3)(ਬੀ) ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਕਲੋਜ਼ (ਏ) ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ (i), (ii) ਜਾਂ (iii) ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਮੈਡੀਕਲ ਰਾਇ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਠਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਮੰਗੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਉਮਰ ਦਾ ਸਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਕਮੇਟੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ, ਜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਮਾਰਜਿਨ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਪਾਸੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ;"

ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ "ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ" ਸ਼ਬਦ ਐਕਟ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ੀ ਅਰਥ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਕੰਸਾਈਜ਼ ਆਕਸਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ.—ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣਾ; ਦੂਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ; ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਜਾਂ ਕਮੀ; ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਕਾਰਨ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣਾ।"

"ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ.—(1) ਆਪਣੇ ਸਾਮਾਨਿਆ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ। (2) ਉਮੀਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਜਾਂ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਅਤੇ ਸੰਪਰਕਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣਾ। (3) ਲੂਇਜ਼ੀਆਨਾ ਕਾਨੂੰਨ। ਇੱਕ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ।— ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ (ਸੈਂਸ 3 ਵਿੱਚ) ਅਬਸੇਂਟੀਆ।" [ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

46. ਇਹ ਸਵੈ-ਸਪੱਸਟ ਹੈ ਕਿ ਇਜ਼ਹਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਜਿਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 12(3)(a)(i) ਤੋਂ (iii) ਵਿੱਚ ਉੱਲੇਖਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ "ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ" ਇਸ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿਰਫ ਨਾ-ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਨਾ-ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਧਾਰਣਾ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਰਾਏ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਨਾ-ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਅਸਲੀਅਤਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

“ਇੱਕ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਘੱਟ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। 63 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਪਰਾਧੀ ਨਿਰਕਸ਼ਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਕਸ਼ਰਤਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਗਰੀਬੀ ਹੈ। ਖਰਾਬ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਘੱਟ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਕਲ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਮੌਕੇ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਸਿੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ, ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਆਸਾਵਾਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ ਜੋ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਣਜਾਣਤਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਕੂਲ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।" (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਵਾਲ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਨਸੀਬ ਅਤੇ ਭਟਕੇ ਹੋਏ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਇਹ

ਦੁਰਭਾਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਲਾਭ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ? ਜਵਾਬ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

48. ਜੇ ਕੋਈ ਲੱਕੜੀ ਵਾਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਲ ਜਾਂ ਨਗਰ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਕੁਝ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅੰਤਰਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਪਰ, ਫਿਰ ਵੀ, ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਐਲਾਨਣਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਨਕ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ; ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਐਲਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸਿਰਫ ਤਬ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਲਾਇਕ ਹੋਵੇ। ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਉਦਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਹਲਫਨਾਮੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਾਫੀ ਅਚ੍ਛੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਸਵੀਕਾਰੇ ਜਾਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸਮਝ੍ਹਦਾਰੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਹਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਵਜਨ ਕਰੇਗੀ, ਜੇ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਿਹਤਰ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੇਗੀ, ਅਤੇ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ, ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਸਮਝ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 7-ਏ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਨਤੀਜੇ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਅੰਤਤਃ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਵੇ।" (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

39. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 2000 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7ਏ(1) ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਇਲਟੀ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਕੇਸ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਦਾਵਾ 2000 ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨੇ 2000 ਐਕਟ ਦੇ ਆਰੰਭ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਹੋਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ।

40. ਧਾਰਾ 7ਏ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨੂੰ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਾਊ ਕਰੇਗੀ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

41. 2000 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:-

"16. ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਖਿਲਾਫ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼।—

(1) ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਜਿੰਦਗੀ ਲਈ ਕੈਦ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਆਦ ਜੋ ਕੈਦ ਲਈ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਸਜ਼ਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਡਿਫਾਲਟ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਡਿਫਾਲਟ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ:

ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਿਸ ਨੇ ਸੋਲ੍ਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਨੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਇੰਨਾ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣਾ ਉਸ ਦੇ ਜਾਂ ਖਾਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਉਪਾਅ ਉਚਿਤ ਜਾਂ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਬੋਰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਖਣ

ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰੇਗਾ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲਣ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਉਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੀ ਹੈ: ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਦੇਸ਼ਿਤ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਕਤਮ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।"

42. ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਅਧਿਕਤਮ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 15(1)(ਗ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਧਾਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਉੱਤੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਖਾਸ ਘਰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

43. 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7ਏ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜੋ ਇੱਥੇ ਉਲਲੇਖਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਰਿਟ ਅਰਜੀਦਾਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੈ, ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਠਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ। ਇਸ ਰਿਟ ਅਰਜੀਦਾਰ ਦੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਰਿਟ ਅਰਜੀਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਰਾਹਤ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਿ 2000 ਦਾ ਐਕਟ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 2015 ਦੇ ਐਕਟ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ।

44. ਧਾਰਾ 7ਏ ਦੇ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਿਯਮ 12 ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀ ਕਿਸਮ ਬਾਰੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਸਕਸੇਨਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਾਜ, ਏਆਈਆਰ 2013 ਐਸ.ਸੀ. 553, ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

"25. ਧਾਰਾ 7-4, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਇੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜੋ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਜੇ.ਜੇ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ, ਕਮੇਟੀਆਂ, ਆਦਿ ਨੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਡ ਅਨੁਸਾਰ। ਕਾਨੂੰਨ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸਿਰਫ "ਪੁੱਛਗਿੱਛ" ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਵਿਧੀ ਜੇ.ਜੇ. ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7-4 ਅਤੇ ਨਿਯਮ 12 ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਕਾਫੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਧਾਰਾ 7-4 ਨੇ "ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰੇਗੀ", "ਜਰੂਰੀ ਸਮਝੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣਾ" ਅਤੇ "ਪਰ ਹਲਫਨਾਮਾ ਨਹੀਂ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਹਲਫਨਾਮੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ, ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

26. ਨਿਯਮ 12 ਜਿਸਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 7-ਏ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਗ਼ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨਿਯਮ 12(2) ਵਿੱਚ "ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ" ਅਤੇ "ਭੌਤਿਕ ਰੂਪ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਜੇਕਰ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ" ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿਯਮ 12(3) ਵਿੱਚ "ਸਬੂਤ ਮੰਗ ਕੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਬੂਤ ਮੰਗਣਾ" ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿੱਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 7-ਏ ਅਤੇ ਨਿਯਮ 12 ਵਿੱਚ ਜੋ ਸੋਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਹੈ। ਹੋਰ, ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ; ਜੋ ਕਿ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਵੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ

“ਪੁੱਛਗਿੱਛ” ਨੂੰ JJ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(w) ਦੇ JJ ਐਕਟ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਜੋ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ JJ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1973 (2 ਦੇ 1974) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਰਥ ਹੋਣਗੇ।

27. ਹੁਣ ਆਓ ਸ਼ਬਦਾਂ “ਪੁੱਛਗਿੱਛ”, “ਜਾਂਚ”, “ਤਫਤੀਸ਼” ਅਤੇ “ਮੁਕੱਦਮਾ” ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਈ ਅਰਥ। “ਪੁੱਛਗਿੱਛ” ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(g) CrPC ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"2. (g) ‘ਪੁੱਛਗਿੱਛ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹਰ ਉਹ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਇੱਕਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ;"

ਸ਼ਬਦ “ਜਾਂਚ” ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਬੂਤਾਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ, ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ।

2. (h) ‘ਤਫਤੀਸ਼’ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;" ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ “ਮੁਕੱਦਮਾ” ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ 2(g) ਅਤੇ 2(h) ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ “ਪੁੱਛਗਿੱਛ” ਜਾਂ “ਤਫਤੀਸ਼” ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

28. ਸ਼ਬਦ "ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ" ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੰਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ/ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਜਦੋਂ ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(g) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਜੇ.ਜੇ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਿਯਮ 12 ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

29. ਕੋਡ ਹਰੇਕ ਜਾਂਚ, ਪੜਤਾਲ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੰਡ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ। ਕੋਡ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਪੜਤਾਲ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚਾਂ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਧਾਰਾ 7A ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਿਯਮ 12 ਦੇ 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਉਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਲੱਭਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

30. ਨਤੀਜਤਨ, ਜੇ.ਜੇ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉਸ ਸਟੈਚੂਟ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿ 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 12।

ਜਦੋਂ ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਆਯਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਜਦੋਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7A ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਰਤਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਜੁਵੈਨਾਇਲਿਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਹੈਂਗਓਵਰ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਦੰਡ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ.

ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਖਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੈਕਸ਼ਨ 7ਏ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਰੂਲ 12 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

31. ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਅਦਾਲਤਾਂ/ਜੇ.ਜੇ. ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਰੂਲ 12 (3) (ਏ) (ਆਈ) ਤੋਂ (ਤੀਜੀ) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਆਦਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਬੂਤ ਮੰਗਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇੱਕ ਪੇਰੈਂਸ ਪੈਟ੍ਰੀਏ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਾਰਡੀਅਨਸ਼ਿਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਯੋਗਤਾ ਕਾਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

32. “ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਨ ਜਾਂਚ” ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 74 ਅਧੀਨ ਰੂਲ 12 ਦੇ ਨਾਲ ਰੂਲਜ਼ ਆਫ਼ 2007 ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਮੰਗਣ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ। ਕੇਵਲ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭਾਲੇ ਗਏ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਖੇਡ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭਾਲੇ ਗਏ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਨਗਰ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ (ਹਲਫਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼)। ਉਪਰੋਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਠਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਮੈਡੀਕਲ ਰਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਮਰ ਦਾ ਸਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ, ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਮਾਰਜਿਨ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਪਾਸੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ:

33. ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਦਾਲਤ, ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਉਹ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਰੂਲ 12 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (5) ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰੂਲ 12 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (3) ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇ.ਜੇ. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 49 ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਹੈ।

34. ਜੇ.ਜੇ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਨ ਜਾਂਚ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ, ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ, ਤਰੱਕੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਂਟਰੀ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭਾਲੇ ਗਏ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਨਗਰ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਸਹੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਅਦਾਲਤ, ਜੇ.ਜੇ. ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਜੇ.ਜੇ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਰੋਵਿੰਗ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦੀ ਸਹੀਅਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਹਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਸਾਧਾਰਣ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕੋਰਸ ਦੌਰਾਨ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਬਣਾਏ ਗ

45. ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਸਕਸੇਨਾ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਜੋ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਬਾਲਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਹਾਈਪਰ ਟੈਕਨੀਕਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰਾਹਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿ ਉਹ ਨਾਬਾਲਗ ਹੈ, ਜੇ ਇੱਕੋ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਰਹੱਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਮੰਨਣ ਵੱਲ ਝੁਕਾਉ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੋ ਜਾਂਚ ਸੋਚੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਘੁੰਮਣ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਆਦਿ ਉਮਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਿਰਫ ਰਾਏ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਮਰ ਨਾਲੋਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਰਾਏ) ਜਾਂ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ

ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਮਰ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਦੱਸਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਜਾਂ ਮਣਿਪੁਲੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਅਦਾਲਤ, ਨਾਬਾਲਗ ਨਿਆਂ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਟੈਸਟ ਲਈ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

46. 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12(3) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਅ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਾਈਰਾਰਕੀਕਲ ਆਰਡਰਿੰਗ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ "ਇਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ" ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ (ii) ਅਤੇ (iii) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭਾਲੇ ਗਏ ਸਕੂਲ ਦਾ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਨਗਰ ਨਿਗਮ, ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਅਥਾਰਿਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

47. ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਜ਼ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਾ, (2011) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 751, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਿਆਂ, ਦੁਬਾਰਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਸਕੂਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਨਮ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਜਾਂ ਮਿਊਨਿਸਿਪੈਲਿਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਮੈਡੀਕਲ ਰਾਇ ਮੰਗੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਰਕਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਸਬੰਧੀ ਦਾਖਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵੈਧ ਸਬੂਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ।

48. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਿਰਫ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਹੈ ਜੋ ਯੂ.ਪੀ. ਪੰਚਾਇਤ ਰਾਜ ਐਕਟ, 1947 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਉਮਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਆਰਡਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਉਮਰ ਦੀ ਪਲੀਤਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ

49. ਆਦਰਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਜਨਮ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਜਨਮ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਗਰੀਬੀ, ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਅਗਿਆਨਤਾ, ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਅਤੇ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਅਪਰਿਆਪਤਾ ਵਰਗੇ ਕਾਰਕਾਂ ਕਾਰਨ ਅਕਸਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਉਮਰ ਦੀ ਪਲੀਤਾ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਉਠਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਕਸਰ ਕੁਝ ਮੈਡੀਕਲ ਟੈਸਟਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ 2015 ਦੀ ਧਾਰਾ 94 ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਉਮਰ ਦੀ ਪਲੀਤਾ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮ ਦਾ ਤਰਕ ਵਰਤਮਾਨ ਬਾਲ ਅਧਿਕਾਰ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰਬੋਤਮ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

50. ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਮੋਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਬਨਾਮ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ, 2012 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਦਿੱਲੀ 2774 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਈ ਸੌ ਬੱਚੇ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਲਗ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ।

51. ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲਿਖਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ।

52. ਬੱਚੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਮਨ ਸਤਰ 'ਤੇ ਹਨ ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਵਿਆਸਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਬੱਚੇ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੜਵੀ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਸਿਸਟਮਿਕ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੁਵੈਨਾਈਲਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਾਉ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

53. ਜਿਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਐਕਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਕਸਦ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ 'ਤੇ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਵੀ ਹੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕੇ। ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਕਸਦ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ:-

“...ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਐਕਟ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਲਾਭਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਉਪਚਾਰਕ ਵੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਵਿਆਸਕ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਮਿਆਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 4 ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿਕ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਕ ਸਨ। ਪਹਿਲਾ ਉਦੇਸ਼, ਇਸ ਲਈ, ਜੁਵੈਨਾਈਲ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਪਰਾਧੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਸਮੇਤ ਪੀੜਿਤ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ...”

ਹੱਡੀ ਦੀ ਕੈਲਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਕੀ ਹੈ?

54. ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਮਰੀਕੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਮਾਰਕ ਟਵੈਨ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਉਮਰ ਮਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

"ਮਾਮਲਾ।" ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇੱਥੇ, ਉਮਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

55. ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਸੰਘਣਪਣ ਦੀ ਜਾਂਚ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਸੰਘਣਪਣ ਜਾਂਚ") ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ "ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਡਿਗਰੀ" ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਐਕਸ-ਰੇ ਲੈ ਕੇ। ਸਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੰਘਣਪਣ ਜਾਂਚ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੱਡੀ ਦੀ ਉਮਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੰਕਾਲ ਅਤੇ ਜੈਵਿਕ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੱਡੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਗਣਨਾ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਤਰੀਕਾ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਹੱਥ ਅਤੇ ਕਲਾਈ ਦੀ ਰੇਡੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 22 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਹੱਡੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਗਣਨਾ ਲਈ ਕਲੇਵੀਕਲ ਦੀ ਮੱਧ ਉਮਰ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਥ ਅਤੇ ਕਲਾਈ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੇਡੀਓਗ੍ਰਾਫੀਆਂ ਨੂੰ ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸ਼ੋਰਾਵਸਥਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਡੀ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਘਣਪਣ ਜਾਂਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਭਿੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸੰਘਣਪਣ ਜਾਂਚ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਨਿਸਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

56. 2015 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 94(2)(iii) ਨੂੰ 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12(3) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਘਣਪਣ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੈਡੀਕਲ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਚਰਣ ਲਈ ਵਿਧਾਨਕ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ

ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਮਰ ਦੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 15 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਬਾਲ ਕਲਿਆਣ ਕਮੇਟੀ (ਸੀ.ਡਬਲਿਊ.ਸੀ.) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਉਲਲੇਖਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

57. ਵਿਸ਼ਨੂ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (2006) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 283, ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਘਣਪਣ ਜਾਂਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਲਾਹਕਾਰੀ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਰਾਏ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖੀ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੱਚ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ "ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ" ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਮਦਨ ਗੋਪਾਲ ਕੱਕੜ ਬਨਾਮ ਨਵੀਨ ਦੁਬੇ, (1992) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 204, 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿ ਇੱਕ ਮੈਡੀਕਲ ਗਵਾਹ ਤੱਥ ਦਾ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਮੈਡੀਕਲ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਾਏ ਸਿਰਫ ਸਲਾਹਕਾਰੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗਲਤੀ ਦੇ ਮਾਰਜਿਨ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ

58. ਹੱਡੀ ਦੀ ਕੈਲਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਇੱਕ ਸਹੀ ਵਿਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਹੀ ਉਮਰ ਦੱਸ ਸਕੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਕਾਲ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਇਸ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਮ ਸੁਰੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਭਾਤ ਸਿੰਘ, (2009) 6 SCC 681; (2010) 2 SCC (Cri) 1194, ਅਤੇ ਜਯੋਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜ, (2008) 15 SCC 223: (2009) 3 SCC (Cri) 796, ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਾਹਿਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੱਡੀ ਦੀ ਕੈਲਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਹੀ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ, ਪਰ ਰੇਡੀਓਲੋਜੀਕਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਟੈਸਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਮਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਮਾਰਜਿਨ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਜੋੜਾਂ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੀ ਕੈਲਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਡੀ ਦੀ ਕੈਲਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਨਕ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ।

59. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਮੁਕੱਰਬ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ, ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (2017) 2 SCC 210, ਜਿਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 27 ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੁਸ਼ਾਹਿਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

“... ਬੱਬਲੂ ਪਾਸੀ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਦੀ ਰਾਜ, (2008) 13 SCC 133 ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ, (2015) 7 SCC 773 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੱਡੀ ਦੀ ਕੈਲਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੋਰ ਵੀ, ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਤੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫੈਕਟਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਮਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ...”

60. ਅਰਨਿੱਤ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜ, (2000) 5 SCC 488, ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੁਸ਼ਾਹਿਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਰਾਹਣਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹਾਈਪਰ-ਟੈਕਨੀਕਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇਕਰ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਰਹੱਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਮੰਨਣ ਵੱਲ ਝੁਕਾਉ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜੇਂਦਰ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਰਾਜ, (2002) 2 SCC 287, ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਇਸਨੇ

ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਨਕ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ।

61. ਰਿਸ਼ੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੋਲੰਕੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, (2021) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ 1079, ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ 2015 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 94 ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੈਕਸ਼ਨ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੈਕਸ ਨੈਨ ਕੋਗਿਟ ਐਡ ਇਮਪੋਸਿਬਿਲੀਆ (ਕਾਨੂੰਨ ਅਸੰਭਵ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ) ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਓਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਨਤੀਜੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਅਜਿਹਾ ਟੈਸਟ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਪਲਬਧ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

62. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਮ ਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, (2021) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ 142, ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜੋ ਕਿ 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12(3)(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੁਣ 2015 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 94 ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਓਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਓਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪੈਰਾ 15 ਅਤੇ 16 ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

"15. ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਿਯਮ 12 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 94 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਤੋਂ ਮੌਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਨਿਯਮ 12(3)(ਏ)(ਆਈ) ਅਤੇ (ਦੋ) ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਦਲਾਅ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 94 ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਉਮਰ ਦੇ ਲਾਭ ਦੇਣ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12(3)(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 94 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਨਾਲ ਓਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਓਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12 ਅਧੀਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ।"

16. ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਨੂੰ, ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੂਰਤ ਦੇਖ ਕੇ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਕਮੇਟੀ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕੇ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਸੂਰਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਬੂਤ ਮੰਗ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 18 ਸਾਲ ਹੈ, ਓਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲਗਭਗ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਹਿਣਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 40-55 ਸਾਲ ਹੈ, ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਸਟਰਕਚਰ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਰਜੁਨ ਪੰਡਿਤਰਾਓ ਖੋਤਕਰ ਬਨਾਮ ਕੈਲਾਸ਼ ਕੁਸ਼ਨਰਾਓ ਗੋਰੰਟਿਆਲ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੋਲਡ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਲੈਟਿਨ ਮੈਕਸਿਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਲੈਕਸ ਨੈਨ ਕੋਗਿਟ ਐਡ ਇਮਪੋਸਿਬਿਲੀਆ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਸੰਭਵ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਲਈ,

ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਚੇਤ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਵੱਲ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਮ ਵਿਜੈ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ, 2021 ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਸਥਿ-ਪਰੀਕਸ਼ਣ ਤਬ ਨਿਰਣਾਯਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਉਮਰ 50 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਸੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਲਗਭਗ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸਥਿ-ਪਰੀਕਸ਼ਣ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲਗਭਗ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ

ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਲਗਭਗ 40-55 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬਹਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਆ ਸਕਦੀ ਨਵੀਂ ਅਸਥਿ-ਪਰੀਕਸ਼ਣ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲਿਖਤ ਅਰਜੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਖਿਲਾਫ, ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਵੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਲਿਖਤ ਅਰਜੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਅਸਥਿ-ਪਰੀਕਸ਼ਣ ਲਈ ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਦੇ ਸਿਵਿਲ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਵੀਨਤਮ ਮੈਡੀਕਲ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਟੈਸਟ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਟੈਸਟ ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ]

ਤਿੰਨ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਰੇਡੀਓਲੋਜੀ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

65. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

(i) ਅਸੀਂ ਆਗਰਾ ਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿੱਟ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੇ ਨਾਬਾਲਗਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ;

(ii) ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਮਕਾਲੀਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਕਿ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਰਿੱਟ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੀ ਸਹੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰਾਸਰ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਅਸਲ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ;

(iii) ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ;

(iv) ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇਗੀ;

(v) ਰਜਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਆਗਰਾ ਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਗਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(vi) ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ।

66. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ, ਆਗਰਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇ। ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ, ਆਗਰਾ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ
(ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ : ਸ਼ੁਭਾਂਸ਼ੂ ਦਾਸ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate